

1927 NÜFUS SAYIMINA GÖRE ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE ISPARTA'NIN DEMOGRAFİK YAPISI

Yağmur IRMAK¹

ÖZET

Türkiye’de nüfus sayımlarının tarihi uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nda kuruluşundan itibaren dönem dönem arazi tahriri adı altında nüfus sayımları yapılmıştır. Ancak bu dönemde yapılan nüfus sayımları bilimsel yöntemler bakımından eksiktir. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte, Osmanlı İmparatorluğundan devralınan demografik yapı hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bu nedenle bilimsel yöntemler kullanılarak nüfus sayımı yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk nüfus sayım örneği olan 1927 genel nüfus sayımı dönemin nüfus miktarının ve vashının anlaşılması adına büyük önem arz etmektedir. 1927 yılında Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yer alan 63 şehirden biri de Isparta’dır. Bu zamana kadar Isparta’nın 1927 tarihindeki demografik yapısı ayrıntılı şekilde yorumlanarak ortaya çıkarılmamıştır. Bu çalışmanın amacı Isparta ilinin demografik tarihinde karanlık bir noktada bulunan bu dönemi aydınlatmaktır. Cumhuriyetin ilanı ile il olan Isparta’nın belirtilen tarih öncesinde demografik yapısı hakkında ayrıntılı veriler bulunmamaktadır. Bu çalışmayla birlikte Isparta iline ait ilk demografik özellikler anlatılmak istenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlara göre Isparta ilinde 69,023 kişisi erkek, 75,414 kişi de kadınlardan oluşmak üzere toplam 144,437 kişi bulunmaktadır. Nüfusunun %80’inin 45 yaşının altında olduğu görülen Isparta Türkiye’de iş gücü hususunda önemli potansiyele sahip illerden birisidir. Isparta ilinin problemlerinin başında ise okuma yazma meselesi gelmektedir. Nüfusun %91.37’lik kısmı okuma yazma bilmemektedir. Ayrıca %0.03’lük kısmı İslam dışında başka dinleri benimserken, nüfusun %0.41’lik kısmı da Türkçe haricinde başka bir dil konuşmaktadır. Bu veriler ışığında 1927 yılında Isparta ilinin homojen bir demografik yapıya sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Isparta, Nüfus Sayımı, Demografi, Cumhuriyet, İstatistik.

¹ Yağmur Irmak, Bağımsız Araştırmacı, yagmurirmak007@icloud.com, ORCID: 0009-0007-2697-6895.

DEMOGRAPHIC STRUCTURE of ISPARTA in the EARLY REPUBLIC PERIOD ACCORDING to the 1927 GENSUS

ABSTRACT

Population censuses in Turkey have a long history, dating back to the Ottoman Empire. During this period, censuses were conducted intermittently but lacked scientific accuracy. After the establishment of the Republic, comprehensive and scientific censuses were necessary to understand the demographic structure inherited from the Ottoman Empire. The first census of the Republic of Turkey, conducted in 1927, was crucial for understanding the population's size and characteristics.

In 1927, Isparta, one of the 63 cities in Turkey, had not been thoroughly analyzed for its demographic structure from that period. This study aims to shed light on this obscure period in Isparta's demographic history. Prior to becoming a province with the declaration of the Republic, detailed demographic data on Isparta were lacking. This study seeks to present the initial demographic characteristics of Isparta province.

According to the results, Isparta had a total population of 144,437 in 1927, with 69,023 males and 75,414 females. Notably, 80% of the population was under 45 years old, indicating a significant potential workforce. However, a major issue was literacy, with 91.37% of the population unable to read or write. Additionally, only 0.03% of the population adhered to religions other than Islam, and 0.41% spoke languages other than Turkish. These findings suggest that Isparta had a relatively homogeneous demographic structure in 1927.

Keywords: Isparta, Census, Demographic, Republic, Statistics.

1. GİRİŞ

Nüfus, belirlenmiş bir zaman diliminde çeşitli sebepler ile sınırları belirlenmiş bir yaşam alanında bulunan insanların mevcut sayılarını ifade etmektedir (Üner, 1972: 11). Nüfus, sürekli değişim halinde olması sebebiyle aktif bir hareketliliğe sahiptir. Bu hareketler, nüfusun yapısında meydana gelen artma veya eksilmeleri göstermektedir. Ekonomik alanda işgücü kaynağını nüfusun oluşturması nedeniyle gelişmiş ülkelerde nüfus hareketleri büyük önem arz etmektedir. Zaman içerisinde yapı ve sayı bakımından nüfusun değişiklik göstermesi beraberinde çeşitli sorunları da getirmiştir. Bu sorunları çözme ve gelecek yıllara dair devletin çeşitli alanlarda planlamalar yapması amacıyla nüfus sayımları yapılmıştır. Yapılan sayımlarda nüfus miktarının yanı sıra yaş, cinsiyet, din, medeni hal, okuryazarlık gibi özellikler de tespit edilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda kuruluşundan itibaren bazı dönemlerde arazi tahriri adı ile nüfus sayımı yapılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda yapılan nüfus sayımları genellikle askeri ihtiyaçları tespit etmek ve yeni vergi alanları bulmak amacıyla kayıt altına alınmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1826 yılında, eli silah tutan kişilerin sayısının bilinmesi ihtiyacıyla ilk nüfus teşkilatı olarak Ceride-i Nüfus Nezareti kurulmuştur. Ancak daha sonraki yıllardaki bu teşkilatın asker toplamak amacıyla kurulması nedeniyle Daire-i Askeriye'ye bağlanmıştır (Karal, 2007: 17-21). Nüfus sayım teşkilatının askeriyeyle bağlanmasının ardından ilk nüfus sayımı II. Mahmut döneminde 1831 yılında yapılmıştır. Bu dönemde ilk nüfus sayımı askeri anlamda eksikliklerin görülmesi amacıyla yapılmıştır (Karpat, 2003:47). Anadolu ve Rumeli'de yapılan bu sayımlarda dini mensubiyetleri dikkate alınarak İslam ve Reaya olarak iki grupta erkek nüfusunun tespiti yapılmıştır. Bu dönemde Müslüman olmayan kesime Reaya denilmektedir (Karal, 2007: 155). Osmanlı İmparatorluğu'nda nüfus sayımları askeri amaçla yapılmasından dolayı kadınlar sayıma dahil edilmemiştir. Daha sonraki dönemlerde yapılan sayımlarda kadınların dahil edildiği nüfus sayımları yapılmıştır. 1884 yılında yapılan nüfus sayımında kadınlar ilk defa dahil edilmiştir. Ancak 1884 öncesinde nüfus sayımlarında kişilerin isimlerinin yazılı olduğu nüfus defteri bulunmamasından dolayı mevcut nüfusun istatistiksel verilerine ulaşmak mümkün değildir (Toprak, 1991:57). Bugün arşivlerimizde bulunan bu belgeler Osmanlı İmparatorluğu'ndaki mevcut nüfus miktarı hakkında tahmini verilere ulaşmamızı sağlayabilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında nüfusun yapısı ve miktarı hususunda kısıtlı bilgiler mevcuttur. Yaşanan savaşlar, bu savaşların getirdiği kayıplar, sağlık gibi çeşitli alanlarda yaşanan sorunlar, Lozan Barış Antlaşması'nın yapılmasıyla gerçekleşen iç ve dış göçler, belirsizliğin kaynağını oluşturmaktadır (Topçu & Ural, 2017: 385). Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalan veriler ise mevcut nüfusun değişmesi nedeniyle işlevsiz hale gelmiştir. Belirsizlikler ve yetersizlikler sebebiyle Cumhuriyet'in ilk yıllarında modern tekniklerle yapılması amaçlanan ilk nüfus sayımı için çalışmalar başlatılmıştır. Bu doğrultuda 3 Mayıs 1926 tarihinde İstatistik Umum Müdürlüğü kurulmuştur. Kurumun başına Uluslararası İstatistik Enstitüsü üyesi Belçikalı Uzman Camille Jacquart getirilmiştir (Taner & Çavlin Beyoğlu, 2004: 74). 2 Haziran 1926 tarihinde 896. sayılı ilk Genel Nüfus Sayımı Kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş ve Resmi Gazete'de yayınlanmasıyla yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe giren bu kanun ile 27

Ekim 1927 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk genel nüfus sayımı yapılmıştır. (Taner & Çavlin Beyoğlu, 2004: 79)

1927 nüfus sayımı, Isparta'nın demografik yapısı hususunda sağlıklı veriler sunmaktadır. Ancak bu veriler henüz ele alınmamış ve Isparta'nın 1927 yılındaki nüfusunun demografik yapısına ait özellikler ortaya konmamıştır. Bu çalışma ile Isparta'nın 1927 yılına ait demografik yapının incelenmesi amaçlanmıştır. Kadir Temurçi tarafından hazırlanan "*Isparta İlinde Nüfus Gelişimi 1927 2000*" (Temurçin, 2005: 89) başlıklı makale, Isparta'nın demografik yapısını ele alan bir çalışma olsa da, bu makale kapsam, yorum ve yöntem bakımından temel farklılıklar göstermektedir.

Bu çalışmada, cevaplarını aradığımız sorular şunlardır: 1927 nüfus sayımı ne tür özellikler sergilemektedir? Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Isparta'nın demografik yapısı ne tür özelliklere sahiptir?

Yukarıdaki sorulara cevap verebilmek adına makalenin ilk bölümünde 1927 nüfus sayımı hakkında birtakım bilgiler verilmiştir. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde devletin göstermiş olduğu gayretler esnasında karşılaşılan sorunlar ve sayımın kazandırdığı faydalar üzerinde durulmuştur. Bu bölümde kullanılan ana kaynak, İstatistik Umum Müdürlüğü'ne ait resmi yayınlardır.

Çalışmanın esasını teşkil eden ikinci bölümde, 1927 nüfus sayımının mufassal sonuçlarına göre Isparta'nın demografik yapısı gösterilmeye çalışılmıştır. Sayım sonucunda elde edilen rakamlar tablolar ile gösterilmiş ve bunlar üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Yapılan değerlendirilmelerde eleştirel bakış açısıyla yorumlar yapılmıştır. Ayrıca, nüfus sayımı sonucunda elde edilen verilerin Isparta'nın demografik yapısının anlatılmasında yetersiz kaldığı hususlara değinilmiştir. Bu bölümde İstatistik Umum Müdürlüğü tarafından yayımlanan 1927 nüfus sayım mufassal neticeleri temel kaynak olarak kullanılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise 1927 nüfus sayımının genel hatlarıyla değerlendirilmiş ve devletin kısıtlı imkânlar çerçevesinde gayretleri üzerinde durulmuştur. Devletin gayretlerine rağmen karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların nüfus sayımına etkileri anlatılmıştır.

28 Ekim 1927 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları dâhilinde bir nüfus sayımı yapılmış ve ortaya çıkan sonuçlar Cumhuriyet'in ilk nüfus sayımı olarak tarihe geçmiştir.

2. 1927 NÜFUS SAYIMI

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Paşa, devletin geçirmiş olduğu zorlu dönemlerin ardından millete daha iyi hizmet sunabilmek ve ileriye dönük devlet planlarını yapabilmek adına nüfus durumunu öğrenmek için bir sayım yapmak istemiştir. Bu isteğini devlet programlarında ve çeşitli alanlarda sürekli dile getirmiştir (Tunçay, 1981: 395). Gazi Mustafa Kemal'in; Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk milletini her alanda ileriye taşıma gayesiyle dile getirdiği düşüncelerinden biri olan nüfus sayımının hayata geçirilmesi adına ilk adım atılmış ve bu doğrultuda 1926 yılında İstatistik Umum Müdürlüğü kurularak kurumun başkanlığına Camille Jacquart getirilmiştir. Ülkede yapılacak nüfus sayımı nedeniyle bir kanun çıkarılması gerekmektedir. Bu doğrultuda Dâhiliye Vekâleti tarafından 1/954 numaralı “*Umumi Nüfus Tahrir İcrası Hakkında Kanun*” tasarısı düzenlenerek İcra Vekilleri Heyeti ile 6 Mayıs 1926 tarihinde düzenlenen oturumda görüşülmüştür. Başvekil İsmet Paşa tarafından 11 Mayıs 1926 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan kanun tasarısı gerekçeleriyle ifade edilmiştir. İsmet Paşa'nın sunduğu gerekçelerin ardından kanun maddeleriyle ilgili açıklamalar yapılmış ve tasarı Dâhiliye, Adliye ve Muvazene-i Maliye encümenlerine gönderilmiştir. Encümenlerin kanun tasarısı üzerine yaptığı görüşmeler neticesinde bazı maddelerin değiştirilmesi uygun görülmüştür. Yapılan değişikliklerin ardından ilgili kanun, 4 Ağustos 1926 tarihinde “*Umum Tahrir-i Nüfus İcrası Hakkında Kanun*” ismiyle (TBMM Zabıt Ceridesi: 52) Resmi Gazete'de yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Resmî Ceridesi., 1926: 1-6).

Nüfus sayımı için iklim şartları düşünülerek, sayım esnasında görevlendirilecek memurların rahat çalışması ve göçebe nüfusunda tespit edilmesi amacıyla 28 Ekim 1927 tarihi, sayım için uygun görülmüştür. Belirlenen tarihin ardından nüfus sayımı için hazırlık çalışmalarına başlanmıştır. Bu doğrultuda ilk iş olarak sayım bölgeleri oluşturulmuş ve binalar numaralandırılarak sokaklara isim ve numaralar verilmiştir (TCBDİE, Fasikül: III: 101-103). Çalışmalar neticesinde 53.673 sayım bölgesi oluşturulmuş ve bu bölgelere 52.276 memur görevlendirilmiştir. Nüfus sayımının yapılacağı bölgelerde yer alan köylere sayım için görevlendirilen memurların 36.032 kişisi mahalli, 15.095 kişisi merkezden tayin edilmiştir. (TCBDİE, Fasikül: III: 4). Ayrıca sayım memurlarının yanında sayım cetvellerini kontrol edecek memurlar da bulunmaktadır.

Türkiye 1927 yılında 63 il, 328 ilçe ve 40.000 civarında köyden oluşmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK): 8). Hazırlıkların

tamamlanmasından sonra, 28 Ekim 1927 tarihinde nüfus sayımının yapılması aşamasına geçilmiştir. Belirtilen tarihte sayım için ülke genelinde sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır. Sayımın bittiğinin göstergesi olarak top atışı belirlenmiş, atış yapılanaya kadar evden çıkılması yasaklanmıştır. (Cumhuriyet, 22 Teşrin-i Evvel 1927: 3). Sayım günü görevli memurlar, günün erken saatlerinde sayıma başlamıştır. Ayrıca trenler ve vapurlarda bulunan kişiler de dâhil olmak üzere yerli ve yabancı herkes sayıma tabii tutulmuştur. Hastane gibi kamusal alanlarda sayımlar kurum müdürleri tarafından yapılmıştır. Sayımların gerçekleşmesinin ardından elde edilen sonuçların İstatistik Umum Müdürlüğü'ne iletilmesi için 8 gün süre verilmiş bu süre boyunca sonuçlar görevli memurlar tarafından buldukları bölgedeki vali ve kaymakamlıklara teslim edilmiştir (TCBDİE, Fasikül: III: 7). Türkiye genel nüfus sayım sonuçları Ankara'da bulunan İstatistik Umum Müdürlüğü'ne vali ve kaymakamlar tarafından bildirilmiştir. İstatistik Umum Müdürlüğü'nde yapılan kontrollerin ardından sayım sonuçları Dâhiliye Vekâleti'ne sevk edilmiştir. Sonuçlara göre Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin nüfusunda toplam 13.648.270 kişi olduğu belirtilmiş ve bu kişilerin, 6.563.879'ü erkek, 7.084.391'i kadın olarak belirtilmiştir (TCBDİE, Fasikül: III: 14) (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK): 8). Cumhuriyet'in ilk nüfus sayımı dönemin gazetelerinde yer almıştır. Ayrıca 5 Kasım 1927 tarihinde Başvekil İsmet Paşa, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde gerçekleştirdiği konuşmasında, Türkiye İstatistik Umum Müdüriyeti'nin göstermiş olduğu büyük gayretler doğrultusunda nüfusumuzun 14 milyona yakın olduğunu ilan etmesini övgü dolu sözlerle belirtmiştir (TBMM Zabıt Ceridesi: 23).

2.1. 1927 Nüfus Sayımının Önemi Çerçevesinde Sağladığı Ulusal Faydalar

Nüfus hadiseleri, iktisadi ve içtimai alanlarda çeşitli konular ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişki içerisindedir. Bu sebep ile nüfus sayımındaki amaç sadece nüfusun belirlenmesi ile kalmamıştır. Eski dönemlerde yapılan sayımlar devlet esaslarına dayalı olarak yapılmış olsa da günümüzde insan haklarının evrensel boyutlarda vuku bulması bu sayımları insan eksenli bir hedefe dayandırmaktadır. Günümüzde ise nüfus sayımı yapılmasında istatistiksel verilere ulaşma gayesi bulunmaktadır. Bir toplumun sağlık durumunun tespiti, engelli insan sayısı, okuryazar sayısının belirlenmesi, çocuk ve gençlerde eğitim görenlerin sayısı, ortalama yaşam süreleri, doğum ve ölüm sayılarının tespiti, meslek dağılımlarının oranı gibi çeşitli konular istatistiğin kapsadığı konular arasında bulunmaktadır. İstatistiksel konularda oranların

tespiti devletin toplumun ihtiyaçlarını belirlemesine ve bu ihtiyaçlara yönelik çözümlerine kaynaklık etmektedir. Günümüz nüfus sayım gayelerine uygun olarak yapılan 1927 nüfus sayımı, tarihimizde modern yöntemler ile yapılmış ilk nüfus sayımı olması özelliği ile büyük önem arz etmektedir. 1927 nüfus sayımı, Türkiye’de yaşayan insan sayısının tespitinde yukarıda bahsedilen konular bakımından incelendiğinde toplumsal fayda sağladığını söylemek mümkündür. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçiş döneminde var olan toplum çeşitli alanlarda değişim yaşadığı gibi aynı zamanda mevcut ekonomik yapının da değişmesini zorunlu kılmıştır. Şehirlerdeki sanayi, tarım, hastane ve okullara yönelik ihtiyaçların belirlenmesinin yanında imar planları gibi toplumu ilgilendiren çeşitli konularda nüfus sayımından fayda sağlanmıştır. Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte nüfusumuzun miktarı merak konusu olmuştur. Osmanlı Devleti’nde yapılan nüfus sayımlarından elde edilen sonuçlar, yaşanan göçler ve savaşlar sonucunda meydana gelen demografik değişimler sonucunda büyük oranda işlevsiz kalmıştır. Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı sonucunda sınırlarımızda küçülmenin meydana gelmesi, savaşlar neticesinde insan kayıplarının yaşanması, iç ve dış göçlerin yaşanması nüfusumuzun miktarında değişimler yaşatmıştır. Ayrıca etnik grupların varlığı, Müslüman ve Gayrimüslim kişi sayısı, merak konusu olmanın yanında nüfus miktarını etkileyen faktörlerden olmuştur. Aynı zamanda bu konu Avrupa’da Türk sayısının azlığı ve nüfusumuzun homojen bir yapıda olmadığı gibi gerçek dışı söylentilere sebebiyet vermiştir. Bu tür söylentilerin varlığı devleti rahatsız ettiği için 28 Ekim 1927’de yapılan ilk sayımına büyük önem verilmiştir. Yapılan nüfus sayımıyla söylentilerin gerçek dışı olduğu kanıtlanmaya çalışılmıştır. Avrupa, Türkiye’de bulunan saf Türk ırkının sayısının az olduğu söylentilerini yaymak gayesi içerisinde bulunmuştur. Aynı fikirleri paylaşan Mussolini 1926 yılında yayımlanan nutkunda Türkiye nüfusunun en fazla 6 milyon olabileceği fikrini belirtmiştir (Yüceuluğ, 1944: 38).

1927 nüfus sayımı öncesinde, Türkiye nüfusu hakkında çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Belçikalı İstatistik Uzmanı Camille Jaquart’a göre Türkiye nüfusu 10 milyonu geçmeyecektir. 1927 yılı Ekim ayı nüfus sayımı sonucunda nüfusun 13.648.270 olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. 1935 ve 1940 yılında yapılan nüfus sayım sonuçları 1927’de yapılan sayımı desteklemiştir. (Yüceuluğ, 1944: 39). Türkiye nüfusunun Avrupa’daki söylentilerin aksine tahmin edilenin üzerinde olması, devlet ve halk nezdinde sevinç içerisinde karşılanırken güven duygusu da tazelenmiştir. Nüfus sayımında ortaya çıkan Türk sayısının ve Türkçe konuşanların sayısının fazla olması ulus bilincinin oluşmasında önem arz

ederken 1927 nüfus sayımından elde edilen veriler gurur kaynağı olarak görülmüştür.

3. 1927 NÜFUS SAYIMINA GÖRE ISPARTA’NIN DEMOGRAFİK YAPISI

Isparta, Göller Bölgesi olarak adlandırılan bölgede Akdağ’ın kuzey yamacında aynı isimle anılan ovanın güneybatı kısmında konumlanmış, Anadolu’nun coğrafi zenginliklerinden nasibini almıştır. Şehir geçmişinin tarih öncesi dönemlere kadar ulaştığı bilinmektedir. Tarihi süreçte Isparta topraklarında Hitit, Pers, Roma ve Bizans medeniyetleri barınmıştır (Gökçe, 2014: 39). Isparta, Türk idaresine Anadolu Selçuklu Devleti döneminde girmiştir (Gökçe, 2014: 39)

Isparta ilinin isminin nereden geldiği zaman içerisinde tartışma konusu olmuştur. 1891 yılında Hamidabat Sancağı olarak adlandırılan şehir, TBMM’nin 18.06.1920 tarihinde aldığı kararla bağımsızlığını kazanmış, Cumhuriyet’in ilan edilmesiyle birlikte Isparta adını alarak il haline gelmiştir (BCA K. D., 1973: 11).

Günümüzde 13 ilçeden oluşan Isparta, 1927 nüfus sayımının yapıldığı dönemde merkez ilçesi ile birlikte toplam 5 ilçeden oluşmaktadır. İğridir, Karaağaç, Uluborlu ve Yalvaç ilçeleri, Cumhuriyet’in ilanıyla Isparta’ya bağlanmıştır.

3.1. Miktar ve Cinsiyet Açısından Isparta Nüfusu

1927 nüfus sayımına ait mufassal neticeler, sayımın yapılmasından 2 yıl sonra, 3 cilt halinde yayımlanmıştır. Bu sayımın sonucuna göre Isparta’nın toplam nüfusu 144,437 kişi olarak tespit edilmiştir. Bu duruma göre Türkiye nüfusunun yaklaşık %1’i Isparta’da bulunmaktadır. Sayım neticesinde Isparta’da elde edilen sayımın 69,023 kişi erkeklerden, 75,414 kişi kadınlardan oluşmaktadır. Bu sonuçlara göre Isparta’da kadın nüfusu 6,391 fark ile erkeklere nazaran daha fazladır. Bu durum Türkiye nüfus verilerine göre ortalamanın altında bir orandır. 1927 genel sayımında Türkiye’nin toplam nüfusu 13.648.270 kişi olarak belirtilirken, 6.563.879 kişi erkek, 7.084.391 kişi kadın olarak kayıtlara geçmiştir (TCBİUM, 28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül-III, Usuller Kanun ve Talimatnameler, Neticelerin Tahlili, 1929c: 8). Bu neticede kadın ve erkek nüfus ortalamaları Türkiye genelinde hemen hemen birbirine denk oranda olduğunu göstermektedir.

Sayım sonucu oranları incelendiğinde genel olarak Isparta nüfusu, Türkiye’deki erkek nüfus oranının kadın nüfus oranına göre fazla olduğu iller arasında yer almaktadır. Sayım neticesinde Isparta nüfusu

ilçeler bazında incelendiğinde Isparta merkezde 24,005 kişi erkek, 20,652 kişi kadın, toplamda 44,657 kişi olarak kayıt edilmiştir. Bu durum erkek nüfus oranının fazla olduğunu gösterirken diğer ilçelerde durum tam tersi olarak görülmektedir. İğridir ilçesinde toplam nüfus 28,490 iken bu rakamların 12,777 erkek ve 15,713 kadındır. Karaağaç ilçesinin toplam nüfusu 25,406 iken 11,466 erkek ve 13,940 kadındır. Uluborlu ilçesinin toplam nüfusu 17,165 iken 7,775 erkek ve 9,390 kadındır. Yalvaç ilçesi ise toplamda 28,719 iken 13,000 erkek ve 15,719 kadındır. Bu neticeler ışığında toplamda Isparta merkez dâhil olmak üzere 5 ilçesi bulunan ilin; İğridir, Karaağaç, Uluborlu ve Yalvaç ilçelerinde kadın nüfus oranının erkek nüfus oranından fazla olduğu görülürken sadece Isparta merkezde erkek nüfusun kadın nüfusundan fazla olduğu görülmektedir.

1927 nüfus sayımında nüfus yoğunluğu toplamda 17,4 km² olarak belirtilen Isparta'nın Yalvaç ilçesi 24,3 km² olarak en yoğun ilçesi olurken, İğridir ilçesi 10.1 km² ile nüfus yoğunluğunun en az olduğu ilçe olarak tespit edilmiştir.

Tablo 1: Miktar ve Cinsiyet Açısından Isparta Nüfusu.

İlçeler	Cinsiyet (C) (Nahiye ve Köyler Dâhil)			Yüz Ölçümü (km ²)	Nüfus Yoğunluğu (km ²)	Mevki Adedi (km ²)
	Erkek (E)	Kadın (K)	Toplam (T)			
İğridir	12,777	15,713	28,490 (% 100)	2,810	10.1	69
Isparta	24,005	20,652	44,657 (% 100)	1,845	24.2	56
Karaağaç	11,466	13,940	25,406 (% 100)	1,475	17.2	52
Uluborlu	7,775	9,390	17,165 (% 100)	965	17.8	12
Yalvaç	13,000	15,719	28,719 (% 100)	1,180	24.3	37
Toplam	69,023	75,414	144,437 (% 100)	8,275	17.4	226

Kaynak: (TCBİUM, 28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri Fasikül I Mufassal Neticeler, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara, 1929a, s. 9.)

3.2. Yaş Grupları İtibariyle Isparta Nüfusu

Bir ülkenin yaş grupları ile birçok konu arasında bağ vardır. Yaş gruplarının bilinmesi ekonomi, sağlık, eğitim gibi konularda çalışmalar yapabilmek için oldukça önemlidir. Yaş gruplarının belirlenmesi halkın ihtiyaçlarına yönelik devletin projeler üretebilmesi ve sorunlara çözüm bulunması açısından önemli iken aynı zamanda ileriki yıllara ait tahminlerde bulunabilmesi mümkündür. 1927 yılı nüfus sayımında yaş gruplarının öğrenilmesi için kişilere doğdukları tarih ya da yaşları sorulmuştur. Bu durum sadece 1927 ile sınırlı kalmış daha sonra ki nüfus

sayımlarında sadece yaşlarının kaç olduğu sorulmuştur. Sebebi ise yaş hesaplamalarında oluşabilecek hataların veya doğum tarihlerinde oluşabilecek yanlışların önüne geçmektir (Aybar, 1937: 8). Yaş tespitinde soruların değişmesinin ne kadar doğru sonuçlar verebileceği ise tartışma konusu olmuştur. Ayrıca diğer seçimlerde olabileceği gibi 1927 seçimlerinde de askerlik gibi durumlardan muafiyet kazanmak adına ya da okuryazarlık, bilgisizlik gibi isteyerek veya istemeyerek yapılmış yanlışlıklardan dolayı birtakım hataların olabileceğini söylemek mümkündür.

1927 nüfus sayımında Türkiye'nin toplam nüfusunda genç oranının fazla olduğu görülmektedir. Türkiye geneli sayım sonucunda 0-20 yaş arası yaş grubunun 6,580,969 olduğu tespit edilmiştir. Sayım sonucunda yaş grubu itibariyle fazla olan grup ise 20-40 yaş arası grup olmuştur. 1927 nüfus sayımında, Isparta ilinde mevcut 20-45 yaş arası grupta 24,253 kişi erkek, 28,866 kişi kadın toplamda ise 53,119 olarak en kalabalık grubun oluşturduğu tespit edilmiştir. Sayım sonucunda 45 yaş altı grubun toplam nüfusun % 80'ini oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu durum genç nüfusun fazla oluşunun kanıtı olmuştur. Isparta ilinde genç nüfus oranının fazla olması iş gücü bakımından fayda sağlarken ulusal ekonomiye de katkı sağlamaktadır. 1927 yılı Isparta nüfus sayımı incelendiğinde dikkat çeken konulardan bir diğeri ise cinsiyet olmuştur.

Tablo 2: Yaş Grupları İtibariyle Isparta Nüfusu.

Yaş Grupları		0-1	1-2	3-6	7-12	13-19	20-45	46-60	61-70	71+	Meçhul
Cinsiyet	Erkek	4,080	6,055	6,467	6,952	11,299	24,253	6,303	2,535	1,018	51
	Kadın	3,421	5,832	6,521	6,408	11,419	28,866	8,609	2,802	1,461	75
Toplam		7,501	11,897	12,988	13,360	22,718	53,119	14,912	5,337	2,479	126

Kaynak: (TCBİUM, 28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri Fasikül I Mufassal Neticeler, Hüsnütabiat Maatbaası, Ankara, 1929a, s. 26.)

3.3. Bedensel Engel Durumları İtibariyle Isparta Nüfusu

Kişilerin bedeninde doğuştan veya sonradan olmak kaydı ile herhangi bir şekil bozukluğu, uzuvlarında bir eksiklik ya da uzuvlarından birinin işlevini yerine getirememesi durumu 1927 nüfus sayımında engelli kategorisi içine alınmıştır. Bu sayımda kişilere doğrudan bedensel engellerinin olup olmadığı sorularak tespitler yapılmıştır. Elde edilen sonuçlarda halkın sağlık durumuyla ilgili önemli veriler kaydedilmiştir.

1927 nüfus sayımında Isparta'da elde edilen sonuçlar incelendiğinde toplam 142,492 kişinin engelsiz olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Isparta ilinin %98.65'lik kısmının bedensel engelinin bulunmadığı söylenebilir. Sayım sonucunda Türkiye genelinde sağlıklı kişi sayısı ise nüfusun %98.44 olarak belirtilmiştir (TCBİUM, 1929: LX). 1927 sayımında yaşanan savaşlar, göçler ve salgın hastalıklar göze alındığında Türkiye geneli ve Isparta ilinin toplam nüfusunda sağlıklı kişi sayısının oranının yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun iş gücüne katkısı ile ulusal ekonomiye fayda sağlayacağı da aşikârdır. 1927 nüfus sayımında sağlık durumu belirtilirken iç hastalıklar gibi dışarıdan gözle görülemeyen rahatsızlıklar kayıt altına alınmadığı için ortaya çıkan tablonun halkın genel sağlık durumu hakkında ne derece sağlıklı veriler sunduğu tartışmaya açık bir meseledir. (Yüceuluğ, 1966: 49).

Tablo 3: Bedensel Engel Durumları İtibariyle Isparta Nüfusu.

Engel Çeşidi		Engelsiz	Kör	Sağır/ Dilsiz	Topal	Çolak	Kambur	Diğer
Cinsiyet	Erkek	68,019	1	8	307	48	23	57
	Kadın	74,473	70	80	26	99	13	13
Toplam		142,492	71	88	333	247	36	70

Kaynak: (TCBİUM, 28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri Fasikül I Mufassal Neticele, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara, 1929a, s.54.)

3.4. Okuma Yazma Bilen Kişi Sayısı İtibariyle Isparta Nüfusu

Türkiye Cumhuriyeti, 1928 senesinde Latin alfabesini kabul etmiştir. Bu durum göz önüne alındığında 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımında okuma ve yazma bilen kişilerin tespitinde Latin harfleri değil Arap harfleri ile okuma yazma bildiğini unutmamak gerekmektedir. Arap harflerinde ise bir kısmı okuyabilen ancak yazamayan kişiler olmuştur. Bu durum neticesinde, sayım sırasında okuma yazma tespitinde sorulan soru "*matbu yazı okuyabiliyor musunuz*" olmuştur (BCA, 30.10/25.145.12). Sayım sırasında tespit hususunda 7 yaş ve üzerinin eğitim çağı olduğunu ve bu doğrultuda sayım yapıldığı da unutulmaması gereken bir diğer husustur. 1927 nüfus sayımında genel nüfusun okuryazarlık oranı %10.58 iken bu oranın %17.42 erkekler, %4.63 kadınlar olarak kaydedilmiştir (TCBİUM, 1929: 22). Türkiye geneli sayım sonucunda görüldüğü gibi okuma yazma bilenlerin oranı oldukça düşüktür. Bu durum Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçişte önem arz eden konulardan birinin eğitim olduğunu gözler önüne sermektedir.

1927 nüfus sayımında Isparta'ya bakıldığı zaman okuma yazma bilenlerin sayısı ise oldukça düşüktür. Toplam okuma bilenlerin sayısı 12,459, okuma bilmeyenlerin sayısı ise 131,972 kişidir. Bu neticede Isparta nüfusunun %91.37'si okuma bilmemektedir. Isparta ili ilçeler bazında incelendiğinde, okuma bilenlerin en düşük olduğu ilçesi 1,493 kişi ile Yalvaç olurken bu rakamların 1,412 kişisi erkek, 81 kişisi kadın olarak görülmektedir. Okuma bilenlerin en fazla olduğu yer ise toplamda 5,169 kişi ile Isparta merkezdir. Burada dikkat çeken husus ise okuma yazma bilen nüfus oranına bakıldığında kadın erkek oranının birbirine çok yakın olduğunun görülmesidir. Isparta merkez dışında ilçe ve köylerde kadınların okuma bilme oranının neredeyse hiç düzeyinde olduğu yapılan incelemelerde tespit edilmiştir.

Tablo 4: Okuma Bilen Kişi Sayısı İtibariyle Isparta Nüfusu.

İlçeler	Cinsiyet	Cinsiyet İtibariyle		Toplam	
		Okuma Bilenler	Okuma Bilmeyenler	Okuma Bilenler	Okuma Bilmeyenler
Isparta	Erkek	2,651	21,354	5,169	39,488
	Kadın	2,518	18,134		
İğridir	Erkek	1,448	11,329	1,698	26,792
	Kadın	250	15,463		
Karaağaç	Erkek	1,476	9,990	1,520	23,880
	Kadın	44	13,890		
Uluborlu	Erkek	2,223	5,552	2,579	14,586
	Kadın	356	9,034		
Yalvaç	Erkek	1,412	11,588	1,493	27,226
	Kadın	81	15,638		
Toplam	Erkek	9,210	59,813	12,459	131,972
	Kadın	3,249	72,165		

Kaynak: (TCBİUM, 28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri Fasikül III Mufassal Neticeler, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara, 1929, s.83.)

3.5. Medeni Hal İtibariyle Isparta Nüfusu

1927 nüfus sayımlarında medeni hal evli, bekâr, boşanmış, dul ve tespit edilemeyenler olarak gruplandırılmıştır. Bu kategoriler için kişilere “*medeni haliniz nedir?*” sorusu sorulmuştur (Yüceuluğ, 1966: 50). Bu soru neticelerinde oluşabilecek hatalardan dolayı 1950 nüfus sayımında medeni hal kategorisi için sorulan soruda değişiklik yapılarak daha fazla ayrıntı sorulmuştur (Yüceuluğ, 1966:50). Türkiye genelinde sayım sonucunda toplam erkek nüfus 3.642.733 kişi bekâr, 2.792.069 kişi evli iken kadınlarda 2.978.006 kişi bekâr, 2.969.160 kişi evli olarak tespit edilmiştir (TCBİUM, 1929: 19). Sayım sonucunda Türkiye genelinde

bekâr erkek nüfus, bekâr kadın nüfusuna oranla oldukça fazladır. Genel sayım neticesinde cinsiyetlerin miktarında yaş itibariyle farklılıkların görülmesi medeni hal durumunu etkileyen nedenlerden birisi olarak yorumlanabilir.

Isparta'da 1927 nüfus sayımında bekâr erkek sayısı 31.426 iken bekâr kadın sayısı 34.729 olarak tespit edilmiştir. Bu neticede Isparta'da erkek nüfusun %50.32'si bekârdır. Türkiye genelinde bekâr erkek nüfus oranları sıralamasında en düşük iller sıralamasında Isparta bu oran ile 2. sırada yere almaktadır. Isparta ilinde 1927 senesinde evli nüfus rakamları ise erkeklerde 30.328 kişi kadınlarda 30.328 kişi olarak tespit edilmiştir. 1927 genel nüfus sayımında gelişmiş şehirlerde evli erkek nüfusun fazla çıktığı görülmektedir. Bunun nedeni ise küçük şehirden büyük şehirlere iş bulmak için eşlerini memlekette bırakarak gitmeleridir. Isparta'da ise evli cinsiyet oranları birbirlerine çok yakındır. Bu da Isparta'daki iş imkânlarının yeterli ve gelişmekte olduğunun bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Isparta'da yapılan medeni hal sayımında bir diğer grup olan dullarda ise erkek nüfus 3,565 kişi iken kadınlarda 11.156 kişi olarak tespit edilmiştir. Isparta ilinde kadın nüfusunun %14.79'u dul iken kadın dul sayısının erkek dul sayısına değişim oranı %68.04'dür. Bu durumun nedeni ise yakın zaman yapılan savaşlarda verilen erkek nüfus kayıplarıdır. Dul kategorisi gibi boşanmış kategorisinde de kadın nüfus sayısı erkek nüfusa göre fazladır. Boşanmış kadın sayısı 885 iken erkek boşanmış nüfus sayısı 388'dir. Bu dönemde eşinden ayrılmış erkeklere "boşanmış", kadınlara ise "boşanmış" denilmesi durumu etkilemiştir (TCBİUM, 1929c: 113).

Tablo 5: Medenî Hal İtibariyle Isparta Nüfusu.

Medenî Hal		Nüfus Mevcudu	Bekâr	Evli	Dul	Boşanmış	Bilinmeyen
Cinsiyet	Erkek	69,023	34,729	30,328	3,565	388	13
	Kadın	75,414	31,426	30,328	11,156	885	16
Toplam		144,437	66,155	62,259	14,721	1,273	29

Kaynak: (TCBİUM, 28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri Fasikül I Mufassal Neticeler, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara, 1929a, s. 26

3.6. Meslek Grupları İtibariyle Isparta Nüfusu

Türkiye'de 1920'li yıllarda ekonominin temelleri tarım sektörüne dayanmaktadır. Bu dönemde sanayi sektörü henüz yeterince gelişmemiştir. Kentlerin gelişim evrelerinin henüz başlangıcı sayılabilecek bu dönemde toplumun büyük bir kısmını iş imkânı için

kırsal kesime doğru yönelmiştir. Bu durum sonucunda Türkiye’de iş gücünün %90’ı tarım faaliyetlerinde görülmektedir (TCBİUM, 1929: XLVI). Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçiş sürecinde karşılaşılan sorunlardan birisi olan bu durum, ilerleyen süreçte Cumhuriyet’in ilan ve getirdiği yenilikler ile değişecektir. 1927 nüfus sayımında meslekler: Ziraat, sanayi, ticaret, serbest, memur, hâkim, ordu, PTT, muhtelif ve mesleksiz olarak kategorilere ayrılmıştır. Bu kategorilerin belirlenmesinde kişilere mesleklerinin ne olduğu sorulurken herhangi başka ayrıntı sorulmamıştır.

1927 nüfus sayımında Isparta nüfusunda toplam 85.745 kişi mesleksiz olarak tespit edilirken bu rakamlardan 33.791 kişi erkek, 51.954 kişi kadın olarak kategorize edilmiştir. Bu duruma göre Isparta nüfusunun %59.36’sı mesleksiz ya da mesleği bilinmemektedir. Mesleksiz olarak tespit edilen kesim Isparta ilinin nüfusunun yarısından fazladır. Bu durumun temelinde sanayinin zayıf oluşu ve eğitimsizlik nedeniyle zorunlu olarak tarıma yönelmesi yer almaktadır. Bu kategoride %60.59 oranla kadınların daha fazla oluşu görülmektedir. Bunun nedeni ise ev hanımı olan kadınların mesleksiz olarak değerlendirilmesidir. Isparta ilinde mesleği tespit edilen %40.64’lük kesimin ise %83.13’ünün mesleğinin ziraat olduğu görülmektedir. 1927 yılında Isparta ilinde okuryazarlık oranının %91.37 olması sebebiyle ziraat dışında fazla bir seçeneklerinin kalmaması da eğitimin önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Isparta halkının ziraata yönelmesinin bir diğer sebebi ise sahip olduğu alüvyon topraklar ve su yönünden zengin bir bölgede oluşudur. Sayım sonucunda diğer meslek gruplarının dağılışı incelendiği zaman dikkat çeken bir diğer husus da kadın nüfusu olmaktadır. 1927 sayımlarında Isparta ilinde en düşük sayı 2 kişi kadın hâkim mesleği 1. sırada yer alırken, 8 kadın ordu mensubu, 12 kadın PTT çalışanı, 49 kadın memur, 122 kadın serbest meslek, 181 kadın muhtelif, 183 kadın ticaret olarak sıralama devam etmektedir. Isparta ilinde kadınların %95.69’lık kısmının okuma yazma bilmemesi bu duruma kaynaklık etmektedir.

Tablo 6: Meslek Grupları İtibariyle Isparta Nüfusu.

Meslekler	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Ziraat	26,970	21,821	48,791
Sanayi	3,554	1,082	4,636
Ticaret	1,711	183	1,894
Serbest	395	122	517
Memur	544	49	593
Hâkim	104	2	106

Ordu	1,150	8	1,158
PTT	64	12	76
Muhtelif	740	181	921
Toplam	35,232	23,460	58,692
Mesleksiz/Meçhul	33,791	51,954	85,745

Kaynak: (TCBİUM, 28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri Fasikül I Mufassal Neticeler, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara, 1929a, s.40.)

3.7. Dini Mensubiyet İtibariyle Isparta Nüfusu

Anadolu topraklarında hem Osmanlı İmparatorluğu döneminde hem de Türkiye Cumhuriyeti döneminde ilk başta Rum, Ermeni ve Yahudi olmak üzere her dönemde Gayrimüslim azınlık gruplar yaşamıştır. Bu durum birbiriyle kıyaslandığında Gayrimüslim azınlık grubun Osmanlı İmparatorluğu döneminde daha yoğun var olduğu görülmektedir. 1927 sayım sırasında halk İslam, Katolik, Protestan, Ortodoks, Ermeni, Hristiyan, Musevi ve dinsizler olarak gruplara ayrılmıştır.

1927 nüfus sayımında 144.402 kişi İslam dini mensubu olarak kayıtlara geçmiştir. Bu dönemde Isparta ilinin %99.97'lik kısmı Müslüman'dır (TCBİUM, 1929: LVI). Bu durumda Isparta il nüfusunda geriye kalan %0.3'lük kısım gayrimüslimdir. Isparta bu dönemde gayrimüslim oranlarının en az olduğu illerden biridir. 1927 nüfus sayımında Türkiye'de %97.36'lık kısım Müslüman olarak kayıtlara geçerken Isparta ili sayım neticesinde bu oranın üzerinde Müslüman nüfusa sahiptir.

Tablo 7: Dinî Mensubiyet İtibariyle Isparta Nüfusu.

Dinler	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
İslam	69,005	75,397	144,402 (%99,97)
Katolik	5	2	7
Protestan	9	0	9
Ortodoks	4	0	4
Ermeni	0	8	8
Hristiyan	0	7	7
Musevi	0	0	0
Diğer Dinler	0	0	0
Dinsiz/Dini Meçhul	0	0	0

Kaynak: (TCBİUM, 28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri Fasikül I Mufassal Neticeler, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara, 1929a, s. 54.)

3.8. Anadil İtibariyle Isparta Nüfusu

1927 nüfus sayımında tespit edilen bir diğer özellik ise anadildir. Burada bahsedilmek istenen aile içerisinde konuşulan dil olmuştur. Bu grupta kişilere doğrudan hangi anadili konuştukları sorulmuştur. Bu soru 1970 nüfus sayımlarından sonra sorulmamıştır (Tunçay, 1983: 1563). Nüfus sayımında konuşulan anadilin tespit edilmesindeki amaç etnik yapıya dair bir bilgi sahibi olmaktır. Bu amaç tahminden öteye gidemediği içinde 1970 yılından sonra anadilin tespiti sayımlarda yapılmamıştır. Türkiye’de yapılan göçler sonucunda vatandaşların bulunduğu çevreye ayak uydurmaları sebebiyle konuştukları dilin değişmesi etnik yapıya dair bilgi edinme hususundaki amacı engellemektedir.

1927 nüfus sayımlarında Isparta ilinde anadili Türkçe olan toplam 143.856 kişi tespit edilirken bu durum Isparta il nüfusunun toplam %99,59 oran ile Türkçe konuştuğunu göstermektedir. Bu oran Türkiye genel sayımında %86.42 olarak tespit edilirken Isparta sahip olduğu oran ile Türkiye genelini üzerindedir. Isparta ilinde anadil sıralamasında Türkçe birinci sırada yer alırken ikinci sırada toplam 254 kişi ile Rumca gelmektedir.

Tablo 8: Anadil İtibariyle Isparta Nüfusu

Anadil	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Türkçe	68,653	75,203	143,856
Rumca	126	128	254
Fransızca	3	1	4
Ermenice	-	-	-
İtalyanca	1	-	1
Arapça	9	1	10
Çerkezce	9	1	10
Kürtçe	149	13	162
Arnavutça	14	12	26
Bulgarca	4	-	4
Meçhul	55	55	110

Kaynak: (TCBİUM, 28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri Fasikül I Mufassal Neticeler, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara, 1929a, s. 68.)

3.9. Doğum Yerleri ve Tâbiyet İtibariyle Isparta Nüfusu

1927 nüfus sayımında memurların ulaşabildiği herkes sayılırken bunlardan bir kısmı Türkiye’de yaşayan yabancı uyruklu kişilerdir. Sayım esnasında tespit edilen yabancı uyruklu kişilerin bir bölümü yaşanan göçler nedeniyle bulunurken diğer bir bölümünde çeşitli nedenlerden

dolayı geçici olarak Türkiye’de bulunan kişilerdir (Karpaz, 2003:17). Bu kişilerin Türkiye’de ne kadar süre kalacakları gözetilmeksizin 1927 sayımına dâhil edilmiştir. Sayım yapıldıktan bir süre sonra kendi ülkelerine dönmüş olan yabancılar, Türkiye’deki yabancı tabiiyeti kategorisinde kayıt altına alınmıştır. 1927 genel nüfus sayımında Türk tabiiyetinde olmayan kişilerin rakamı 86.693 olarak tespit edilirken genel Türkiye nüfusuna oranı %3.23 olarak görülmektedir (TCBİUM, 1929: 35).

1927 nüfus sayımına göre Isparta nüfusunun %99.90’ı Türkiye doğumludur. Isparta ilinde geriye kalan %0.01’lik kısım ise yabancı ülke doğumlu olarak kayıtlara geçmiştir. Bu oranın oldukça az olduğu görülürken, toplam 43 kişi Bulgaristan, 34 kişi Yunanistan, 10 kişi Romanya, 9 kişi Rusya, 6 kişi İran, 4 kişi Arnavutluk ve 1 kişi Avusturya doğumlu olarak kayıtlara geçmiştir (TCBİUM, 1929: XCVI).

Isparta il nüfusunun tabiiyet oranlarını incelediği zaman nüfusun %99.98’lik oranı Türkiye’ye tabi olduğu tespit edilmiştir. Sayım sonucunda Isparta ilinde sadece 16 kişinin yabancı bir ülkenin vatandaşı olarak kaydedildiği görülmektedir (TCBİUM, 1929: LXXXII). 1927 nüfus sayımında *De Facto* yöntemi kullanıldığı için yabancı uyruklu vatandaşların hangi sebep ile Isparta ilinde olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak iş dolayısıyla veya turistik bir gezi nedeniyle Isparta ilinde buldukları yorumu yapmak yanlış olmayacaktır.

Tablo 9: Doğum Yerleri ve Tâbiyet İtibariyle Isparta Nüfusu

Ülkeler	Doğum Yerleri İtibariyle Isparta Nüfusu			Tâbiyetleri İtibariyle Isparta Nüfusu		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Türkiye	68,994 (%47,81)	75,304 (%52,19)	144,298 (%99,90)	69,007 (%47,78)	75,412 (%52,22)	144,419 (%99,98)
İran	0	6	6	4	0	4
Arnavutluk	3	1	4	0	0	0
İngiltere	0	0	0	1	0	0
Avusturya	0	1	1	0	0	0
Bulgaristan	9	34	43	4	1	5
Yunanistan	7	27	34	0	0	0
Macaristan	0	6	6	0	0	0
İtalya	0	0	0	4	0	4
Romanya	5	5	10	3	1	4
Rusya	5	4	9	0	0	0
Sırbistan	0	2	0	0	0	0
Meçhul	0	24	24	0	0	0

Kaynak: (TCBİUM, 28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri Fasikül I Mufassal Neticeler, Hüsniyat Matbaası, Ankara, 1929a, s. 25-82.)

4. SONUÇ

Bir ülkenin demografik yapısının tespiti, devlet yönetimi için önem arz etmektedir. Devlet idaresinde yapılacak plan ve çalışmalar, nüfus sayımından elde edilen sonuçlar ışığında yapılmaktadır. Devletin iktisadi ve içtimai alanlarda yapacağı çalışmalara nüfus sayımı sonuçları kaynaklık etmektedir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde yapılmış olan nüfus sayımlarının da temel amacı budur. Fakat yaşanan savaşlar, göçler ve hastalıklar sebebiyle Erken Cumhuriyet Dönemi'nde devlet, nüfusun demografik yapısıyla ilgili bilgi sahibi olmak amacıyla ilk nüfus sayımını yapmıştır. 1927 yılı nüfus sayımı, devletin sahip olduğu modern ve teknik imkânların sayesinde geçmiş dönemlerde yapılmış olan nüfus sayımlarından farklı olma vasfını taşımaktadır. 1927 yılı nüfus sayımında demografik yapının daha ayrıntılı öğrenilmesi adına, medeni hal, okuma bilme, meslek, engel durumu, mensubu olduğu din ve hangi dilde konuşulduğu gibi çeşitli sorular sayım esnasında sorulmuştur. Bu sorulardan alınan cevaplar sayesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin 1927 yılında sahip olduğu nüfusun miktarı ve vasfı ayrıntılarıyla tespit edilmiştir. Ancak halkın bilgisizliği ve tecrübesizliği bunun yanında devletin nüfus sayımı konusunda bazı eksikliklerinin oluşu 1927 nüfus sayımında bazı hataların olduğu görüşünü kabul ettirmektedir.

1927'deki nüfus sayımında Isparta ili toplam nüfus miktarı Türkiye'nin toplam nüfus oranının %1'lik kısmına denk gelmektedir. Isparta il merkezine göre ilçe nüfuslarının yoğunluk bakımından daha fazla olmasının sebebi Isparta merkezinin yüz ölçümünün ilçelerden daha fazla olmasıdır. Ayrıca, Isparta'nın Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte henüz genç bir il olarak sayıma katılması, nüfus yoğunluğunun merkezde fazla görülmesine etken olarak yorumlanabilir. Genç Isparta ili 1927 yılında göç alıp göç veren şehirlerden birisi olmaktadır. Ekonomik nedenlerin yanında arazi ve iklim koşulları gibi etkenler Isparta il nüfusunun göç nedenleri olarak görülmektedir. Genç erkek nüfusunun kadın nüfus oranına göre fazla olması iş gücü potansiyelinin fazla olduğunu göstermektedir. Ancak Isparta'nın okuma bilme oranı çok düşüktür. Bu Isparta ilinin sahip olduğu sorunların başında gelmektedir. Erkek nüfusun kadın nüfusuna oranla okuma bilme oranı daha fazladır. Bu durum il bazında meslek gibi çeşitli alanlarda kadınların geri kalmasına kaynaklık ederken, okuma yazma bilmeyen kadınların miktar bakımından yüksek oranda kırsal kesimde bulunmaları da göz önüne alınmalıdır. 1927 nüfus sayımında henüz harf inkılabına geçilmemiş olmasının etkisiyle Arap harfleri üzerinden değerlendirilmiştir. Ancak burada sorulan soru "*matbu yazı okuyabilir misiniz?*" şeklinde yöneltildiği için yazı yazabilme

konusunda bilgi edinilememiştir. Bu durum da 1927 nüfus sayımında nüfusun eğitim durumunun tespiti hususunda eksik veriler elde dilmesine sebebiyet vermiştir. Ayrıca Türkiye genelinde okuma miktarının düşük olması eğitim seferberliği konusunda itici güç etkisi yaratmıştır.

Isparta ilinde 1927 nüfus sayım sonuçlarına göre boşanmış kadın nüfus sayısının erkek nüfus sayısına göre fazla olmasının nedeni, bu dönemde halk arasında evliliği biten kadınlara boşanmış, erkeklere ise boşanmış denilmesidir. Boşanmış erkekler kendilerini bekâr olarak tanıtmaktadır. Bu nedenle sayım esnasında medeni haliniz nedir? Sorusuna karşılık verilen cevaplarda eksik veriler elde edildiği görülmektedir. Bu neticede eğitim ve öğretimin ne derece etkili olduğu gözler önüne serilmektedir. Cumhuriyet devrimleri sayesinde demografik yapıda olumlu anlamda görülen değişiklikler 1927 sayımından sonra yapılan sayımlar incelendiğinde anlaşılmaktadır. Türkiye geneli okuryazarlık oranı 1927 yılında %10 iken harf devrimin ardından çok uzun bir süre geçmemesine rağmen 1935 yılında %20.4, 1945 yılında ise %30.2'lik oranlara ulaşarak Cumhuriyet devrimlerinin demografik yapıdaki olumlu etkilerine önemli bir örnek olarak görülmektedir.

1927 tarihinde Isparta ilinde Gayrimüslim sayısı yok denecek kadar azdır. Bu durum konuşulan dil kategorisini de etkilemiştir. Türkçe dili %99.59'luk oranla il bazında en çok konuşulan dil olmaktadır. Din, dil kategorilerinde çeşitliliklerin oluşmasına göçlerin büyük oranda etki ettiğini söylemek mümkündür.

Sonuç olarak Isparta ilinin demografik yapısının etkilenmesinde yaşanan savaşlar ve göçlerle şekillendiği görülmektedir. 1927 yılında Isparta, merkezi henüz gelişim aşamasında, nüfus yoğununun ilçelerde fazla olması sebebiyle ekonomik faaliyetlerin tarım ve hayvancılık üzerinden gerçekleştiği, az miktarda olsa da din, dil ve tabiiyet hususunda farklılıklar barındıran genç bir il olarak yorumlanmaktadır. Demografik yapıda görülen farklılıklar Isparta'nın homojen bir yapıda olduğunun göstergesidir.

KAYNAKÇA

Akkayan, T. (1979). Türkiye'de Okur-Yazarlık, *İ.Ü. Sosyal Antropoliji ve Etnoloji Dergisi*, (3), 31-72.

Aybar, C. (1937). *Türkiye İkinci Genel Nüfus Sayımı 1935 Beynelmilel*

İstatistik Enstitüsünün 1936 Atina İçtimainda Arzedilen Fransızca Tebliğin Tercümesidir. Başvekalet Matbaası.

- BCA. (30.10/25.145.12).
- BCA, K. D. (1973). BCA, Kararlar Daire Başkanlığı.
Cumhuriyet. (22 Teşrin-i Evvel 1927).
- Gökçe, E. (2014). XIX. Yüzyılının İlk Yarısında Hamid Sancağında Ailenin Oluşumu Üzerine Bazı Gözlemler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 35-39.
- Karal, E. Z. (1997). Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831. T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü.
- Karpat, K. H. (2003). Osmanlı Nüfusu (1830-1914), (Çev. Bahar Tırmakçı). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Taner, A., ve Çavlin, B., (2004). 1927 Nüfus Sayımının Türkiye’de Ulus Devlet İnşasındaki Yeri: Basında Yansımalar, *Nüfus Bilim Dergisi*, (26), 73-88.
- TBMM Zabıt Ceridesi. (1926). *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre:2, Cilt:26, İçtima:113*. TBMM Matbası.
- TCBİUM. (1929). *28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül III*. Başvekalet Müdevvenat Matbaası.
- TCBİUM. (1929a). *28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül-I, Mufassal Neticeler, İcmal Tabloları*, Ankara: Hüsnütabiat Matbaası.
- TCBİUM. (1929c). *28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül-III, Usuller Kanun ve Talimatnameler, Neticelerin Tahlili*. Ankara: Başvekalet Müdevvenat Matbaası.
- Temurçin, K. (2005). Isparta İlinde Nüfus Gelişimi 1927 2000. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (11), 89-111.
- Topçu, İ., ve Ural, İ. (2017). İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Kars’ın Nüfusu. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (12), 385-416.
- Toprak, Z. (1991). “Cumhuriyet Ankara’ında İlk Nüfus Sayımı (Tecrübe Tahriri-1927)”, Ankara Dergisi, Türk Matbaacılık Sanayi AŞ.
- Tunçay, M. (1983). Türkiye’de Nüfus ve Nüfus Sorunu. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, 1563.

- Tunçay, M. (1981). Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931). Yurt Yayınları.
- Türkiye Cumhuriyeti Resmî Ceridesi. (1926).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2008). *İstatistik Göstergeler 1923-2009*. Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- Üner, S. (1972). *Nüfus Bilim Sözlüğü*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Yüceuluğ, R. (1944). *Savaş Sonu Nüfus Meseleleri, Türkiye Nüfusu Üzerinde İncelemeler ve Fikirler*. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü Ankara Basım ve Ciltevi.
- Yüceuluğ, R. (1966). *Demografi*. Eğitim Merkezi Yayınları.